

SS, maar hij gold kennelijk als betrouwbaar. In augustus '40 kreeg hij een functie in Den Haag: *Personalreferent* bij de *Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD*, en een kleine twee jaar later, in juni '42, werd hij, gelijk reeds in hoofdstuk 3 aangestipt, *Kommandant* van het gijzelaarskamp 'Beckvliet' in Gestel. Hoe een der gijzelaars, de journalist R. Peereboom, hem zag, vermeldden wij ook al: 'een slaaf, een benauwd handlangertje: hij kan niet eens keffen en *schnauzen*.' Was Gemmeker in 'Beckvliet' inderdaad 'benauwd' voor de gijzelaars geweest? In Westerbork behoefde hij dat niet te zijn voor de Joden, en dat hij zelden kefferig optrad (hij kòn het wel!), bood voor de bezetter alleen maar voordelen. Esther Hillesum, dochter van de Joodse rector van het Hilversums gymnasium (wij komen op haar twee treffende 'brieven' uit Westerbork nog terug), ontging het overigens niet dat Gemmeker zich martialer voordeed dan hij was: 'hij heeft iets in zijn type', schreef zij, 'dat het midden houdt tussen een verzorgde kappersbediende en de stamgast van een artiestenkroeg. Maar de verbetering en de *geforceerde*' (wij cursiveren) 'stramheid overwegen.'¹

Gemmeker stelde er een eer in, het *Durchgangslager* Westerbork perfect, d.w.z. zonder wrijving, zonder incidenten, geruisloos als het ware, te doen functioneren. Hij was er de keurige, ietwat artistiek *angehauchte* SS-officier die zonder stemverheffing, maar daardoor des te beslister, aan Schlesinger zijn orders gaf. Schlesingers persoonlijkheid was veel krachtiger dan de zijne, maar Schlesinger was een Jood, en in de omstandigheden van Westerbork een slaaf – SS-*Obersturmführer* Gemmeker was de *Lagerkommandant* en in diezelfde omstandigheden de absolute heerser. Zo deed hij zich ook voor: pratend met deze en gene onder Schlesingers *Dienstleiter*, even op het perron in Westerbork (na begin november dus), terwijl zijn hond om hem heen dartelde, een kijkje nemend bij het zoveelste transport, rustig beslissingen treffend over de allerlaatste twijfelgevallen die hem daar voorgelegd werden, dan weer, als de trein vertrokken was, terugkerend naar de *Kommandantur* waar koffie en cognac op hem stonden te wachten – ach, hij had een leven als een vorst. Met zijn secretaresse en geliefde, Elisabeth Helena Hassel (Gemmeker was in die tijd bezig van zijn tweede echtgenote te scheiden), bewoonde hij een riante nieuwe villa vlak bij de ingang van het kamp (in drie andere villa's woonden de paar SS'ers die zijn staf vormden), hij had Joods dienstpersoneel, hij genoot van alles wat het kamp hem te bieden had, tot eersterangs cabaret-uitvoeringen toe, hij had een rustig en afwisselend

¹ E. Hillesum: *Twee brieven uit Westerbork* (1962), p. 70 (illegale uitgave, p. 37).